

Nærings- og Handelsdepartementet

Saksbehandler: Annemor Kalleberg

Høring ny lov om Patentstyret og klagenemnden for industrielle rettigheter

Difi mottok høringsnotatet fra departementet 18. juli i år og vil herved komme med følgende høringsuttalelse.

Difi er positivt innstilt til at det fremmes forslag til ny lov om Patentstyret og Klagenemnden for industrielle rettigheter (patentstyreloven) med tilhørende forskrift. Det nye regelverket som regulerer Patentstyrets organisering, virksomhet og saksbehandling, vil innebære en generell teknisk revisjon og modernisering. Behovet for å revidere gjeldende lov er omtalt i Innovasjonsmeldingen, St. meld. Nr. 7 (2008-2009, pkt. 5.1. 7, s. 639):

Tilslutningen til internasjonale avtaler og et oppdatert nasjonalt regelverk som gir norske næringsliv samme eller bedre vilkår enn sine internasjonale konkurrenter, er viktig for å sikre velfungerende systemer for rettighetsbeskyttelse som bidrar til å styrke konkurranseevnen til norsk næringsliv.

Regjeringen vil sette i gang et arbeid med å revidere lov om Styret for det industrielle rettsvern (styreloven), som regulerer Patentstyret og saksbehandlingen i etaten. Loven er fra 1910, og moden for fornying. Bedrifiers bruk av industrielle rettigheter avhenger blant annet av hvor gode muligheter de har for å beskytte sine rettigheter effektivt. I forbindelse med lovrevideringen vil det derfor bli foretatt en nærmere vurdering av behovet for, og eventuell innretning på, et særskilt klageorgan for Patentstyrets avgjørelser. Effektive klage- og domstolsordninger som gir høy grad av rettssikkerhet, er en viktig del av rammevilkårene for næringslivets innovasjonsaktivitet.

I høringsnotatet blir det lagt stor vekt på at Patentstyret skal ha utstrakt *uavhengighet* ved behandling av saker etter lovgivningen om industrielle rettigheter, og ikke skal kunne instrueres verken når det gjelder generell lovtolkning eller avgjørelsen i den enkelte sak. Departementet omtaler dette som en videreføring av gjeldende rett, men det er nytt at dette kommer til uttrykk i loven. Forslaget om å opprette en egen Klagenemnd til erstatning for Patentstyrets Annen avdeling begrunnes med at klageinstansen ikke bare reelt, men også formelt, bør sikres uavhengighet fra førsteinstansen og fra Kongen/departementet.

Uavhengighet

Difi har – isolert sett – ingen innvendinger mot forslaget om å tydeliggjøre og styrke de foran nevnte forvaltningsorganenes uavhengighet. Vi er imidlertid opptatt av at forvaltningsordningen på dette området er en av etter hvert mange unntak fra hovedmodellen i norsk forvaltning (med full instruksjons- og omgjøringsadgang for overordnet forvaltningsorgan og klage i forvaltningshierarkiet). Difi har over lengre tid vært opptatt av at det stadig gjøres nye unntak fra hovedmodellen. Vi registrerer at unntakene er innbyrdes forskjellige og til dels uklart formulert. Dette gjør forvaltningsorganisasjonen uoversiktlig og i en del tilfelle vanskelig å forstå.¹

Vi har erfart at det kan være et problem at departementene/regjeringen – når det gjøres unntak fra hovedmodellen – ikke er tilstrekkelig oppmerksom på at alle, eller i hvert fall flere elementer ved hovedmodellen berøres, også når det gjøres endring i ett element (for eksempel instruksjonsadgangen). For eksempel har spørsmål om instruksjon nær sammenheng med spørsmål om ansvarsdeling. For å unngå tvil og uklarhet er det viktig at forslag til endringer i hovedmodellen ledsages av en analyse som favner tilstrekkelig bredt.

Forslaget til ny lov og forskrift om Patentstyret og Klagenemnden for industrielle rettigheter er eksemplarisk når det gjelder klarhet og konsistens. Departementet gjennomgår og kommenterer de viktigste unntakene fra hovedmodellen. De enkelte lov- og forskriftsendringene synes å være gjennomtenkte og godt begrunnet. Det går tydelig frem hvilke begrensninger som foreslås i Kongens/departementets instruksjonsmyndighet ved behandlingen av saker etter lovgivningen om industrielle rettigheter. Begrensningen gjelder både generell lovtolkning og avgjørelser i den enkelte sak. Overordnet myndighet skal heller ikke kunne omgjøre Patentstyrets avgjørelser på dette området. At disse presiseringene kommer klart til uttrykk i lovs form, er prinsipielt viktig for å unngå uklarhet og tvil om hvor det politiske og rettslige ansvaret for beslutningene er forankret.

Difi ser det også som positivt at departementet redegjør for Patentstyrets oppgaver og formål (§ 1) og organisering (§2). Merknadene vil – sammen med selve lovteksten – kunne bidra til å skape en form for klarhet i relasjonen mellom departement og underordnet forvaltningsorgan. Det fremgår her tydelig at "uavhengigheten" er begrenset. Patentstyret har ulike oppgaver og funksjoner, og på viktige områder (for eksempel internadministrasjon, innkjøp og når Patentstyret deltar i internasjonale forhandlinger) vil det ikke være noen begrensninger i den instruksjonsmyndigheten som følger av alminnelige regler. Uavhengigheten begrenses også ved at det foreslås at Patentstyrets direktør utnevnes i en åremålsstilling (noe som er blitt stadig mer vanlig praksis). Dertil kommer forslag om en forskriftshjemmel som vil gi Kongen anledning til å gi nærmere bestemmelser om Patentstyrets saksbehandling og informasjonstjenester.

Legitimitet

Difi har videre vært opptatt av at uavhengighet stadig oftere blir benyttet som hovedargument for endringer i forvaltningens organisasjon og saksbehandling. Vi har påpekt at når hovedmodellens mekanisme for legitimering av forvaltningens avgjørelser

¹ For tiden arbeides det med et flerårig prosjekt om "Statlig, uavhengig myndighetsutøvelse". Se Difi-notat 2010:1 *Statlig, men uavhengig? Myndighetsutøvelse gjennom enkeltvedtak*.

ikke lenger er fullt ut virksom, må det vurderes innført andre og supplerende ordninger som gir tillit til at alt går rett og rimelig for seg. Nærmere bestemt har vi vært opptatt av ulike mekanismer som øker legitimiteten til uavhengige organer; mekanismer som bl.a. gjelder ansvar, åpenhet, saksbehandling og rapportering. Vi mener det vil styrke legitimiteten til avgjørelsene i Klagenemnden for industrielle rettigheter at nemnden skal arbeide i henhold til egen lov med utfyllende lovbestemmelser som regulerer saksbehandlingen, og at det skal opprettes et eget sekretariat utenfor forvaltningen.

Slik Difi ser det, er legitimiteten til uavhengige forvaltningsorganer ikke minst avhengige av at det legges til rette for åpenhet og innsyn i saksgang og avgjørelser. Vi kan ikke se at dette blir tatt opp i lovforslaget, og oppfordrer til at det blir vurdert regulert i forskrift om nemndens organisering og saksbehandling.

Vår sluttvurdering gjelder målet om effektiv behandling av saker om industrielle rettigheter. Både ut fra hensynet til rettssikkerhet, og det overordnede målet i Innovasjonsmeldingen, "Et nyskapende og bærekraftig Norge", er det viktig at departementet legger til rette for at den samlede saksbehandlingstiden i Patentstyret og Klagenemnda ikke blir for lang. For departementet blir det viktig å følge opp de to uavhengige forvaltningsorganene og sørge for at de fungerer effektivt og samhandler godt.

Med hilsen

Eivor Bremer Nebben
Avdelingsdirektør

Annemor Kalleberg
Seniorrådgiver

